

Woody Allen er en af de folk, man kan møde, hvis man hænger ud i Cannes i disse dage. Og han er godt selskab.
Foto: Thibault Camus/AP

Først dør man fysisk, så bliver man tiet ihjel

En ny bog om sorgen over at miste sin syvårige søn til kræft leverer en krads kritik af vores dødsforskrækkede samfund, hvor spiritualitet ses som fornuftens fjende, og rationalisme fortrænger en hver form for tro

Af Christian Bennike

Døden har trange kår i Danmark. Selvom den hellige treenighed af sekularismen, individualisme og rationalisme, som hersker her til lands, både har forlænget og forbedret tilværelsen for milliarder af mennesker over hele verden, har den også haft en pris: Vi er blevet himmelråbende dårlige til at forstå livets store spørgsmål – ikke mindst døden.

Den nye bog *Min usynlige søn* af P1-journalisten Esben Kjær (tidligere økonomiredaktør på Politiken, New York-korrespondent for Berlingske og fuldmægtig i Finansministeriet), er en hjerteskrærende beretning om tabet af familiens syvårige søn, Sebastian. Det er på én gang en personlig fortælling om en afgrundsdyb sorg og en væsentlig påmindelse om den pris, vi alle betaler for de sidste par hundrede års kontinuerlige nedbrydning af vores spirituelle forståelse af døden.

»I Danmark dyrker vi ikke de døde – i stedet fejrer vi dem ind under gulvtæppet,« skriver Esben Kjær og beskriver sin egen forbavelse, da en perifer bekendt til et selskab spørger: »Hvordan klarer du og Kirsten jer egentlig efter Sebastians død?« Ikke fordi spørgsmålet er upassende – for det er det ikke – men fordi så få mennesker tør stille det. I Danmark taler man ikke om døden. Man fortrænger den; gemmer den væk bag hospitalsmure, hos bedemænd og i anonyme institutioner.

Først dør man fysisk, så bliver man tiet ihjel.

Tro er fornuftens fjende

Det er nu ikke længe siden, alle danskere havde et konkret forhold

til døden. I 1850 omkom 15 ud 100 spædbørn kort efter fødslen, og alle kendte nogen, som havde mistet. Der var flere dødsritualer dengang: Udsyngning, lighalm, ligbåre og begravelser over flere dage.

Men på få årtier har vi rensset både det private og det offentlige rum for dødens ritualer. Vi har vænnet os til at se spiritualitet og tro som humbug, der står i modsætning til den rationelle livsform, vi har bygget de liberale demokratier op omkring. Tro er blevet fornuftens fjende i et binært nulsumspil, hvor vi højst kan bevilge religionen en plads som tom ornamentik. Det har ændret vores forståelse af døden.

Døden er blevet underlagt fornuften og videnskaben. Døden er blevet en biologisk realitet; en demografisk udvikling; en psykologisk proces med stadier og reaktioner.

Problemet er bare, at videnskabens konkrete svar på dødens abstrakte spørgsmål ikke slår til, når man sidder alene i stuen og stirrer tomt ud i luften efter en begravelse.

Esben Kjær går helhjertet i brechen for tro og spiritualitet – der er mere mellem himmel og jord, mener han, og bogen er en krads kritik af tidens mest missionerende religion: ateismen. Han skælder også retmæssigt ud på folkekirken, som ikke formår at være det eksistentielle lyspunkt i den kolde fornufts mørke, som man kunne forvente. Kirkens aflåste døre og fremmedgørende gudstjenester giver hverken de sørgende trøst eller svar – og man kan ikke engang få lov til at tænde et lys for sine elskede i kirken, sådan som man gør i katolske kirker. Hvorfor dog ikke?

Andre kulturer har et rigere og friere forhold til døden: I jødedommen sidder man shiva for sine døde og fremsiger daglige bønner. I Mexico fester man på De Dødes Dag. Maorifolket laver haka'er.

De døde forsvinder ikke

Den vigtigste lektie i *Min Usynlige Sø* er, at sorg ikke går over – og det skal den heller ikke. Sorg er ikke psykologiske faser, som terapi og tid kan afhjælpe. Man skal ikke 'komme videre,' som velmenende mennesker kan finde på at sige.

»Det handler om at omforme båndene til den døde – ikke om at afvikle dem,« skriver Esben Kjær. »De døde forsvinder ikke. De bliver en transformerende kraft.«

Hans søn er død, men ikke væk. Han lever videre som »en energi,«

i de efterladte – familien taler ligefrem om Sebastian som »en engel.« Han er ikke bare et langsomt visnende minde og en veloverstået sorgproces, han er en levende kærlighed, som guider familiens liv. En rollemodel.

Esben Kjær skriver, at han dagligt bruger energien fra sønnen til at være den bedst mulige version af sig selv – en person som Sebastian kan være stolt af.

Det kræver rammer og ritualer at leve med de døde, og det er en mangelvare i det danske samfund. Så Esben Kjærs familie har opfundet sine egne. De har bygget et husalter for Sebastian i gangen med et indrammet fotografi, røde roser, en Madonna-statue, et ægyptisk bronzekors og små levende lys.

Esben Kjær går selv med to halskæder, som dagligt minder ham om sønnen, og han er blevet en ivrig yoga-dyrker.

Pointerne i *Min usynlige søn* er både væsentlige og dybe, og så gør det ikke så meget, at læseoplevelsen skæmmes af for mange banale metaforer om livet som et oprørt hav og sindet som en kano.

Ingen undslipper sorg og død. Vi skal alle herfra, og enhver, som elsker, vil på et tidspunkt sørge. Og det skal vi give mere plads til.

cben@information.dk

Esben Kjær: 'Min usynlige søn', 206 sider, Gyldendal, 212 kroner.

dig spotte stjerner på gaden – jeg har f.eks. set Brian De Palma, Sidney Poitier og Paul Giamatti – og gå i biografen med skikkelser som Malcolm McDowell, Faye Dunaway, Catherine Deneuve, Norman Lloyd, Quentin Tarantino og, så sent som forleden, Carrie Fisher. Et år havde Barbara Kopple sin film om Gregory Peck med til Cannes, og søreme om ikke også den aldrende skuespiller også dukkede op. Det var svært ikke at føle en vis ærefrygt over at sidde blot et par rækker fra det, man vel kunne kalde Hollywood-adel – at han så også optrådte som en vaskeægte gentleman, en virkelighedens Atticus Finch, gjorde bestemt ikke sagen værre.

Film og skandaler

5. Men nu er det selvfølgelig primært film, det handler om i Cannes, og der har været mange store og usædvanlige af slagsen gennem årene. Selvfølgelig *Festen* og *Idioterne* – Lars von Triers film har det med at tage vejret fra én – men også Ang Lees smukke kampsportsdrama, *Crouching Tiger Hidden Dragon*, Darren Aronofskys bevægende narkofortælling, *Requiem for a Dream*, og Gaspar Noés brutale og originalt fortalte

voldtægtsdrama *Irreversible*. Næsten hvert år i Cannes byder på en skandalefilm, som alle taler om, og en af dem, jeg husker bedst, er Vincent Gallos *The Brown Bunny*, der i 2003 fik en temmelig ublid medfart hernede. Filmen er da også en såre selvoptaget affære, som rummer adskillige langtrukne sekvenser med Gallo selv i bar overkrop. Der bredte sig en munter stemning i salen under pressevisningen, og kritikere, der grinede, kom op at skændes med dem, der ville have ro. Berømte og nu afdøde Roger Ebert fløjtede under visningen og endte i en offentlig og af medierne overdrevet fejde med Gallo, der siden klippede *The Brown Bunny* om og blev forsonet med Ebert.

cma@information.dk

Informations filmredaktør, Christian Monggaard, er i Cannes og skriver både i avisen, på information.dk og Twitter: @monggaard. www.festival-cannes.fr

ÅBNE
DØRE

i Gentoft
19-22 maj 2016

Få en unik oplevelse

Besøg kunstnere & kunsthåndværkere i deres atelierer

Folder med adresser og åbningstider fås på bibliotekerne og

www.aabnedore.dk